

Valtiovarainvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle vuoden 2020 viidenneksi lisätalousarvioksi

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle vuoden 2020 viidenneksi lisätalousarvioksi (HE 119/2020 vp): Asia on saapunut valtiovarainvaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Jaostovalmistelu

Asia on valmisteltu asiayhteyden mukaisesti kaikissa valtiovarainvaliokunnan jaostoissa.

VALIOKUNNAN YLEISPERUSTELUT

Hallituksen esitys sisältää vain kiireellisiä määrärahalisäyksiä, joista suurin osa aiheutuu lakisääteisistä muutoksista. Samalla on päivitetty tuloarviot, joiden merkittävimmät muutokset kohdistuvat arvonlisäveron (+992 milj. euroa), yhteisöveron (+139 milj. euroa) ja vakuutusmaksuveron (+53 milj. euroa) tuottojen lisäykseen.

Suurimmat menolisäykset esitetään uusiutuvan energian tuotantotukeen (104 milj. euroa) ja väliaikaisen epidemiakorvauksen rahoittamiseen (60 milj. euroa). Väliaikaisella epidemiakorvauksella tuetaan yhteiskunnassa taloudellisesti heikoimmassa asemassa olevia henkilöitä ja perheitä tilanteessa, jossa Covid-19-epidemiasta johtuvat rajoitustoimet ovat aiheuttaneet ylimääräisiä kustannuksia. Lisäksi korotetaan maa- ja puutarhatalouden sekä maaseudun yrityksille koronavirusepidemiasta aiheutuneiden kustannusten korvauksia (30 milj. euroa).

Pienempiä lisäyksiä esitetään mm. matkanjärjestäjien konkurssitapauksiin liittyviin korvauksiin (2 milj. euroa), pelastustoimen erityismenoihin (1,8 milj. euroa) aiheutuen etenkin arvioitua suuremmasta metsäpalojen tähytyslentojen määrästä sekä Rajavartiolaitoksen kesällä 2020 vaurioituneen partioveneen korvaamiseen (1,5 milj. euroa).

Määrärahoja puolestaan vähentää korjaus, joka tehdään valtion kunnille maksamiin korvauksiin. Vuoden 2020 toisessa lisätalousarviossa valtion korvausta kunnille veroperustemuutoksista johtuvista verotulojen menetyksistä lisättiin 547 milj. eurolla. Uusimman arvion mukaan verotuksen maksujärjestelyjen muutokset vähentävät kuitenkin kuntien verotuloja vain 114 milj. euroa vuonna 2020. Tästä syystä korvausta vähennetään 433 milj. eurolla.

Valiokunnan mietintö VaVM 15/2020 vp
Pääluokka 28

Vuoden 2020 viides lisätalousarvio lisää varsinaisia tuloja 1,021 mrd. euroa ja vähentää määrärahoja 238 milj. euroa, jolloin valtion nettolainanoton tarve vähenee 1,3 mrd. eurolla. Valtion nettolainanotoksi vuonna 2020 arvioidaan noin 17,6 mrd. euroa. Valtion velan määrän vuoden 2020 lopussa arvioidaan olevan noin 124 mrd. euroa, mikä on noin 54 prosenttia suhteessa bruttokansantuotteeseen.

VALIOKUNNAN YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

MÄÄRÄRAHAT

Pääluokka 28

VALTIOVARAINMINISTERIÖN HALLINNONALA

90. Kuntien tukeminen

35. Valtion korvaus kunnille veroperustemuutoksista aiheutuvista verotulojen menetyksistä (kiinteä määräraha)

Hallitus ehdottaa, että momentilta vähennetään 429 milj. euroa.

Vuoden 2020 toisessa lisätalousarviossa momentille lisättiin 547 milj. euroa, jonka tarkoituksena oli korvata kunnille niitä verotulomenetyksiä, joita arvioitiin aiheutuvan väliaikaisista kunnallis-, yhteisö- ja kiinteistöverotulojen menetyksistä. Korvaukset liittyivät verotuksessa toteutettuihin määräaikaisiin toimenpiteisiin, joilla pyrittiin helpottamaan koronavirusepidemian johdosta talousvaikeuksiin joutuneiden yritysten tilannetta ja jotka olisivat pienentäneet väliaikaisesti myös kuntien verotulokertymiä.

Yritykset ovat kuitenkin hakeneet maksujärjestelyjen helpotuksia ennakoitua vähemmän, minkä vuoksi myös kuntien verotulojen viivästyminen on jäänyt selvästi arvioitua vähäisemmäksi. Lisäbudjettiesityksen mukaan verotuksen maksujärjestelyjen muutokset vähentävät kuntien verotuloja tänä vuonna yhteensä 118 milj. euroa, jolloin momentilta tulisi vähentää edellä mainitut 429 milj. euroa.

Esityksen antamisen jälkeen maksujärjestelyjen käytöstä saadut toteumatiedot ovat edelleen tarkentuneet siten, että korvausten tarkistettu yhteismäärä on 114 milj. euroa. Momentilta tulee näin ollen vähentää 433 milj. euroa. Tarkentuneet luvut on jo otettu huomioon kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 36 b §:n muuttamista koskevassa hallituksen esityksessä sekä asiaa koskevassa hallintovaliokunnan mietinnössä (HaVM 15/2020 vp — HE 123/2020 vp).

Kuntatalouden heikko tilanne huomioon ottaen valiokunta painottaa kuntien oikea-aikaisen tuen sekä rakenteellisten uudistusten tärkeyttä.

Valiokunnan mietintö VaVM 15/2020 vp
Pääluokka 28

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentilta vähennetään 433 000 000 euroa.

Pääluokka 30

MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

10. Maaseudun kehittäminen

44. Maatalouden toimintaedellytysten turvaaminen (siirtomääräraha 3 v)

Valiokunta korjaa momentin nimikkeeksi *Maatalouden ja maaseudun yritystoiminnan toimintaedellytysten turvaaminen*, joka vastaa vuoden 2020 toisessa lisätalousarviossa tehtyä momentin nimikemuutosta.

Momentin nimike muuttuu seuraavaksi:

44. Maatalouden ja maaseudun yritystoiminnan toimintaedellytysten turvaaminen (siirtomääräraha 3 v)

(1. ja 2. kappale kuten HE 119/2020 vp)

TULOARVIOT

Osasto 15

LAINAT

03. Valtion nettolainanotto ja velanhallinta

01. Nettolainanotto ja velanhallinta

Valiokunta ehdottaa momentilta vähennettäväksi 4 000 000 euroa nimellisarvoisesta nettolainanotosta, jolloin nimellisarvoinen nettolainanotto on 17 664 004 000 euroa. Velanhallinnan erät mukaan lukien nettotulojen määrä on 17 614 004 000 euroa vuonna 2020.

Vähennys johtuu valiokunnan menomomentille 28.90.35 ehdottamasta muutoksesta.

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentilta vähennetään 1 258 775 000 euroa.

Valiokunnan mietintö VaVM 15/2020 vp
Yhteenveto

YHTEENVETO

Hallituksen esityksessä ehdotetaan määrärahoihin 233 775 000 euron vähennystä, tuloarvioihin (pl. nettolainanotto ja velanhallinta) 1 021 000 000 euron lisäystä ja nettolainanottoon ja velanhallintaan 1 254 775 000 euron vähennystä.

Valiokunta on vähentänyt määrärahoja 4 000 000 euroa. Vastaava vähennys on tehty tuloarvioihin momentille 15.03.01.

Ehdotettujen muutosten jälkeen olisivat kuluvan vuoden budjetoidut tuloarviot ja määrärahat varsinainen talousarvio ja ensimmäinen, toinen, kolmas, neljäs ja viides lisätalousarvio huomioon ottaen 67 054 605 000 euroa.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Valtiovarainvaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy hallituksen esitykseen HE 119/2020 vp sisältyvän ehdotuksen vuoden 2020 viidenneksi lisätalousarvioksi edellä todetuin muutoksin.

Eduskunta päättää, että vuoden 2020 viidettä lisätalousarviota sovelletaan 5.10.2020 alkaen.

Helsingissä 24.9.2020

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Johannes Koskinen sd (osittain)

varapuheenjohtaja Arto Pirttilahti kesk

jäsen Tarja Filatov sd

jäsen Sanni Grahn-Laasonen kok

jäsen Timo Heinonen kok (osittain)

jäsen Anneli Kiljunen sd

jäsen Jari Koskela ps

jäsen Elina Lepomäki kok

jäsen Raimo Piirainen sd

jäsen Jussi Saramo vas

jäsen Sari Sarkomaa kok

jäsen Iris Suomela vihr

jäsen Pia Viitanen sd

jäsen Ville Vähämäki ps

varajäsen Sari Essayah kd (osittain)

varajäsen Petri Honkonen kesk

varajäsen Anne Kalmari kesk

Valiokunnan mietintö VaVM 15/2020 vp

varajäsen Merja Kyllönen vas
varajäsen Jani Mäkelä ps
varajäsen Juha Pylväs kesk
varajäsen Lulu Ranne ps
varajäsen Veronica Rehn-Kivi r

Valiokunnan sihteereinä ovat toimineet

valiokuntaneuvos Hellevi Ikävalko
valiokuntaneuvos Mari Nuutila
valiokuntaneuvos Ilkka Lahti
tutkija Tanja Nurmi

Valiokunnan mietintö VaVM 15/2020 vp
Vastalause 1 ps

VASTALAUSE 1 ps

Yleisperustelut

Hallituksen esittämä lisätalousarvio on tuotu eduskunnalle saatesanoilla, että se "keskittyy vain välttämättömiin määrärahatarpeisiin, joiden käsittely on pakollista jo ennen vuoden 2020 kuudetta lisätalousarviota". Jotkut määrärahalisäyksistä eivät oikeasti ole välttämättömiä. Ne ovat listalla luultavasti sen takia, että toistaiseksi rahan käyttöä rajoittavat talousarvion kehykset eivät ole voimassa.

Edellisen valtion lisäbudjetin hyväksymisen jälkeen on päätetty EU:n elpymispaketista kiireessä ja hyvin vajavaisilla tiedoilla. Paketin yhdistäminen EU:n budjettiin on monimutkaistanut paketin hahmottamista ja tehnyt hyvin vaikeaksi käsitellä sitä omana kokonaisuutenaan. Nyt nähdyssä mallissa irtautuminen paketista olisi samalla johtanut budjettiehdotuksen hylkäämiseen. Tämä oli todennäköisesti paketin suunnittelijoiden tarkoituskin. Vasta nyt ruvetaan keskustelemaan siitä, millä ehdoilla jäsenmaat voivat paketista rahoitusta hakea ja maksetaanko paketin kustannukset EU:lle myönnettävällä verotusoikeudella.

Samanaikaisesti EU valmistelee turvapaikanhakijoiden taakanjakomekanismia, jota EU-komission puheenjohtaja on kuvaillut solidaariseksi. On ilmiselvää, että toteutuessaan mekanismi tarkoittaisi, että Suomen pitäisi ottaa vastaan aiempaa enemmän turvapaikanhakijoita.

Lisäbudjetista ilmenee, että yritykset ovat käyttäneet odotettua vähemmän mahdollisuutta verojen maksamisen lykkäämiseen. Valtion tulomenetykset jäävät tänä vuonna odotettua pienemmiksi, ja samalla kunnille tarvitsee korvata menetettyjä verotuloja odotettua vähemmän. Tämä on johtanut kuluvan vuoden arvioitun lainanottomatarpeen supistumiseen.

Mikäli tämän ja ensi vuoden aikana joudutaan koronaepidemian toisen aallon takia laatimaan uusia yritystukimuotoja, jo suunnitteluvaiheessa olisi hyvä huomata, että yritykset selvästi välttelivät verotuksen lykkäyksen mahdollisuutta. Ehkä verovelka on yrityksille maineriski, joka saattaa aiheuttaa vaikeuksia rahoitusmarkkinoilla. Tai mahdollisesti yritykset saisivat halutessaan verovelan korkoa halvemmalla korolla lainaa markkinoilta. Tai ehkä yrityksillä ei yksinkertaisesti ole tällä hetkellä tarvetta velkarahalle. Samantyyppisiin ongelmiin on aiemmin törmätty euroalueen pankkeja tuettaessa.

Hallitus ehdottaa 60 miljoonan euron lisärahaa väliaikaisen epidemiakorvauksen maksamiseksi perustoimeentulotukea saaneille henkilöille. Lisärahan saamiseksi talousvaikeuksien ei ole tarvinnut alkaa koronan myötä. Korona esiintyy lähinnä vain paketin nimessä, koska sen varjolla on poliittisesti helpompi ajaa hankkeita. Esitettyä epidemiakorvausta ei ole koronan ohella myöskään suunnattu erityisen vaikeassa asemassa oleville asiakkaille. Tuki maksetaan todistetusti pienituloisille ja vähäosaisille, mutta sitä ei ole suunnattu koronan aiheuttamien muutosten tai esimerkiksi perheellisten aseman helpottamiseksi. Vaikka perussuomalaiset luonnollisesti arvostavat kaikkien hyvinvointia, on tärkeää ymmärtää, että kaikki tulonsiirrot viime kädessä maksetaan työssä käyvien kukkarosta ja yhdelle taholle annettu raha on pois joltain toiselta.

**Valiokunnan mietintö VaVM 15/2020 vp
Vastalause 1 ps**

Yksityiskohtaiset perustelut

MÄÄRÄRAHAT

Pääluokka 32

TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖN HALLINNONALA

01. Hallinto

54. Korvaukset matkustajille matkapakettien peruuntumisesta (arviomääräraha)

Kuluttajat tuskin ostavat matkapaketteja, jos he joutuvat pelkäämään, että jonkin matkapakettiin kuuluvan yhtiön talousvaikeuksien johdosta matkan peruuntumisesta ei saisikaan korvauksia. Kuluttajien oman talouden, matkapalveluita tuottavien yhtiöiden ja rajoitustoimien osalta on hyvin vaikeaa ennustaa tulevaa kehitystä. Mikäli kuluttaja voisi luottaa siihen, että esimerkiksi työttömyyden osuessa perheeseen matka olisi peruutettavissa tai että kaikissa tilanteissa asiakkaan jo maksamasta matkasta saisi rahat pikaisesti takaisin, matkapakettien kysyntä ei romahtaisi tarpeettomasti.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 1

Eduskunta edellyttää, että hallitus käynnistää matkapalveluyhtiöiden liiketoiminnan tukitoimien suunnittelun.

20. Uudistuminen ja vähähiilisyys

48. Uusiutuvan energian tuotantotuki (arviomääräraha)

Lisätalousarviossa ehdotetaan tuulivoimatukea lisääväksi, koska tuulivoiman tuotanto on kasvanut ja samalla sähkön ja päästöoikeuksien hinta on laskenut. Summa on valtava korotus — viime vuosina tuulivoimatuki on ollut 230 miljoonan euron luokkaa ja nyt siihen on tullut lähes viidenkymmenen prosentin korotus.

Aiemmin rakennettu tuulivoiman tukijärjestelmä ei enää vastaa alkuperäistä tarkoitustaan. Teknologinen kehitys on parantanut tuulivoiman tuottavuutta, jolloin aiemmin suunnitellut tukitoimet ovat ylimitoitettuja. Samalla yrittäjän riski on siirretty kokonaan julkiselle sektorille, mikä ei ole hyväksyttävissä.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 2

Valiokunnan mietintö VaVM 15/2020 vp
Vastalause 1 ps

Eduskunta edellyttää, että hallitus käynnistää välittömästi tuulivoimatuen uudistamishankkeen, joka huomioi tapahtuneen teknologisen kehityksen ja jättää nykyistä enemmän yrittäjäriskiä tuulivoimatuottajille, vähentäen toimialan nauttimia vuotuisia tukia ja siten julkisen talouden menoja vähentäen.

Pääluokka 33

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖN HALLINNONALA

10. Perhe- ja asumiskustannusten tasaus, perustoimeentulotuki ja eräät palvelut

58. Määräaikainen covid-19 epidemikorvaus (siirtomääräraha 2 v)

Alimpien toimeentulotukien väliaikainen korottaminen osaltaan lisää työn vastaanottamisen kannustinloukkuja, eikä tukea saavan ryhmän erityistä rahantarvetta ole näytetty toteen.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 3

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin lain muuttamiseksi niin, että toimeentulotuen korotuksen kohdentaminen hoidetaan kuntien kautta siten, että viranomaiset voivat suunnata lisävarat yksilöllisen tarpeen mukaan, mieluiten äkillisiin ja yllättäviin talousvaikeuksiin ajautuneille lapsiperheille.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että ehdotus vuoden 2020 viidenneksi lisätalousarvioksi hyväksytään valiokunnan mietinnön mukaisena ja

että edellä ehdotetut 3 lausumaa hyväksytään.

Helsingissä 24.9.2020

Ville Vähämäki ps
Jani Mäkelä ps
Lulu Ranne ps
Jari Koskela ps

Valiokunnan mietintö VaVM 15/2020 vp
Vastalause 2 kok

VASTALAUSE 2 kok

Yleisperustelut

Käsiteltävänä oleva kuluvan vuoden viides lisätalousarvio on pääosiltaan luonteeltaan tekninen. Sen suurimmat euromääräiset muutokset liittyvät verojen maksujärjestelyiden odotettua vähäisempään käyttöön sekä muutoksiin arvioissa muiden verojen ja maksujen kertymisestä. Pääosiltaan lisätalousarvio on kannatettava. Lisätalousarvioon kuitenkin sisältyy ilmeisiä puutteita, joiden vuoksi Kokoomuksen eduskuntaryhmä on pakotettu jättämään vastalauseen.

Kokoomus huomauttaa, että kuluvan vuoden valtion ja julkisen talouden alijäämä on historiallisen suuri, vaikka käsiteltävänä olevan lisätalousarvion perusteella nettovelanotto tulee olemaan 1,3 miljardia euroa pienempi. Valtion nettovelanotto on yhteensä 17,6 miljardia euroa. Yli neljäsosa valtion menoista katetaan velanotolla. Hallitus ei ole vielä onnistunut esittämään uskottavaa suunnitelmaa alijäämien pienentämiseksi tai edes tavoitetta julkisen talouden kestävyysvahvistamiseksi. Hallitus epäonnistui budjettiriihen työllisyyspäätöksissä, kun valtiovarainministeriön laskelmien mukaan hallituksen päätösten työllisyyttä parantava vaikutus on noin 14 000—17 000 työllisen luokkaa. Hallitusohjelman ja hallituksen tiedonantojen mukaan päätöksiä olisi pitänyt olla 30 000:n edestä nyt ja vuonna 2023 työllisiä piti olla perusuraan verrattuna 60 000 enemmän. Julkista taloutta pitkällä aikavälillä vahvistavat päätökset antaisivat lisää kaivattua liikkumavaraa lyhyen aikavälin suhdannepolitiikkaan ja antaisivat oikeutuksen suurille alijäämille nyt. Hallituksen työllisyys- ja talouspolitiikka on epäonnistunut.

Kokoomus on johdonmukaisesti tukenut kaikkien välttämättömien koronan aiheuttamien kustannusten kattamista ja hyväksyy julkisen velan kasvattamisen poikkeusoloissa. Ihmiset ja yritykset on kannettava kriisin yli ja talous on polkaistava käyntiin akuutin kriisin jälkeen. Yritysten konkurssiaalto, laaja työttömyys ja inhimilliset vahingot on kyettävä välttämään. Kokoomus on aktiivisesti osoittanut puutteita hallituksen esityksissä ja esittänyt joitakin tarkasti kohdennettuja hyvin perusteltuja määrärahalisäyksiä. Usein hallitus on yhtynyt Kokoomuksen ehdotuksiin joko heti tai myöhemmässä vaiheessa — valitettavan liian usein kuitenkin myöhässä.

Yhtä johdonmukaisesti Kokoomus on muistuttanut hallitusta siitä, että epidemian aiheuttamat kustannukset tulevat rasittamaan julkistaloutta merkittävästi. Pahimmillaan hyvinvointiyhteiskunnan rahoituspohja heikkenee pysyvästi. Useiden maan parhaiden asiantuntijoiden tavoin Kokoomus on vaatinut talouden rakenteisiin työllisyyttä ja talouskasvua pysyvästi parantavia uudistuksia yhdessä elvytyspäätösten kanssa. Julkisen talouden vakauttamisessa tulee olemaan niin valtava työ, ettei mitään keinoa voida kategorisesti sulkea pois. Hallitus ei ole asiantuntijoita uskonut, ja valittu velkaantumista vähättelevä linja johtaa väistämättä tarpeettoman suuriin leikkauksiin ja veronkorotuksiin. Velka ei tule korjaamaan matavia yksityisiä investointeja, alhaista työllisyysastetta, korkeaa tasapainotyöttömyyttä, jäykkiä työmarkkinoita tai työn ja yrittäjyyden kannustimia. Tarvitsemme aitoja uudistuksia.

Käsittelyssä oleva lisätalousarvio tuo esiin ne seuraukset, joista Kokoomus on kritiikissään varoittanut. Yritystukien suunnittelussa on alusta asti ollut selviä puutteita. Näiden puutteiden olemassaolo on ollut ilmeistä jo lakien valmisteluvaiheessa, mutta hallitus on ollut haluton näihin

Valiokunnan mietintö VaVM 15/2020 vp
Vastalause 2 kok

puuttumaan. Hallitus on kategorisesti suhtautunut nuivasti yritysten tukemiseen ja yksityisen sektorin rooliin kriisin hoidossa. Syksyyn mennessä kriisiaikojen maksujärjestelyt päättyvät, työmarkkinoiden lomautus- ja muut järjestelyt päättyvät ja rajua yritysten maksuvalmiuden heikentymistä tukeneiden yritystukien vaikutus päättyy. Kriisin vaikutukset yrityksiin ja tukien toivuus selviävät vasta loppuvuoden sekä ensi vuoden aikana. Hallituksen päätös asettaa riippumaton toimielin tutkimaan yritystukien vaikutuksia on hyvä.

Vielä kriisiä ei ole suomalaisissa yrityksissä selätetty. Teollisuuden ohenevat tilauskirjat, tyhjät hotellit, perutut kulttuurialan tilaisuudet ja järkyttävät uutiset tehtaiden sekä matkailualan tuotantolaitosten sulkemisesta ovat merkki siitä, että vielä ei ole aika huokaista helpotuksesta. Hallituksella olisi ollut kesällä ja alkusyksystä aikaa korjata puutteita.

Yritysten tukimallit rakennettiin väärässä järjestyksessä

Kokoomus tunnisti ennalta epidemian merkittävät vaikutukset yrityksiin ja esitti useita nopeasti ja tehokkaasti vaikuttavia keinoja tilanteen helpottamiseksi. Kokoomus muun muassa esitti ensimmäisiksi tukimuodoiksi kustannustuen tyypistä tukimallia sekä aikaisemmin maksettujen verojen lainaamista takaisin yrityksille riittävällä maksuajalla ja nollakorolla. Lopulta hallitus päätti useista tukimalleista. Näistä eniten käytettyjä olivat kehittämistuet ja suhteellisesti vähiten käytetty oli hallituksen pääkeino eli Finnveran takaukset.

Hallitus päätti tukea yrityksiä kehittämistuilla. Tuet eivät tosiasiallisesti olleet kehittämiseen tarkoitettuja, vaan helpottamaan yritysten akuuttia maksuvalmiuskriisiä. Kehittämistukien vuoksi yritykset joutuivat keksimään usein keinotekoisia suunnitelmia liiketoiminnan kehittämiseksi. Ne yritykset, jotka eivät olleet normaalissa liiketoiminnassaan tarvinneet kehittämistukia eikä niillä näin ollen ollut osaamista tukien hakemiseen, jäivät keinotekoisesti tukimallin ulkopuolelle. Alkuvuonna maksettujen verojen lainaaminen yrityksille tuli mahdolliseksi vasta kesällä. Hallitus päätti takaisinlainatuille veroille 2,5 prosentin koron, joka lasketaan lukien alkuperäisten verojen erääntymispäivästä. Pahimmillaan aiemmin maksamiaan veroja lainaava yritys maksaa siis korkoa käytännössä jopa yli puolen vuoden ajalta, jona varat eivät ole olleet yrityksen käytössä.

Hallituksen viidennessä lisätalousarviossa suurimmat muutokset liittyvät verojen takaisinmaksuun. Verojärjestelyihin tarttuneita yhtiöitä on merkittävästi odotettua vähemmän. Myös kustannustuen käyttöä korjataan alaspäin suuren kielteisten päätösten määrän vuoksi. 21.9.2020 mennessä kustannustuen 12 875 hakemuksesta vain 3 524 oli hyväksyttyjä. Hylätty päätös on annettu 72 prosentille hakemuksista. Tukeen budjetoidusta 300 miljoonasta eurosta on maksettu noin 121 miljoonaa. Nopeasti luodun tukijärjestelmän käyttö osoittaa, että kustannustuki ja verojen maksujärjestely olisi pitänyt käynnistää välittömästi, kun kriisin laajuus yrityskenttään alkoi paljastua. Lopulta lainsäädäntö saatiin valmisteltua nopeasti ja tukimallit olisivat kohdentuneet merkittävästi tehokkaammin.

Hallituksella on mahdollisuus auttaa kulttuuri- ja matkailualan ahdinkoa konkreettisesti

Kriisin alusta asti, kuten kustannustuen eduskuntakäsittelynkin aikana kesäkuussa, oli täysin ilmeistä, että tapahtuma- ja kulttuurialat kärsivät epidemian aiheuttamista rajoitustoimista merkittävästi. Kustannustuki valmisteltiin niin, ettei se ota huomioon sellaisia yrityksiä tai toimialoja,

Valiokunnan mietintö VaVM 15/2020 vp
Vastalause 2 kok

joiden liikevaihto vaihtelee merkittävästi vuoden sisällä, kuten sesonkimatkailu tai musiikkifestivaalit ja muut tapahtumat. Valiokuntakäsittelyssä kustannustuen tähän puutteeseen kiinnitettiin huomiota. Lausunnossaan valiokunta edellytti hallitusta valmistelevaan erityisen kriteeristön, joka ottaa yritysten erilaiset tilanteet huomioon ja tuki ohjautuu niille yrityksille, jotka tosiasiallisesti ovat kriisistä kärsineet.

Hallitus ei tiettävästi ole käynnistänyt valmistelua kriteeristöstä, joka huomioisi kulttuuri- ja matkailualoja. Hallituksen on välittömästi käynnistettävä valmistelu kustannustuen erityisen kriteeristön valmisteluksi. Tukimalliin varattujen määrärahojen suuruusluokka vaikuttaa toistaiseksi riittävältä kattamaan myös erityisen kriteeristön perusteella annettu tuki. Hallitus ei ole onnistunut selkiyttämään ohjeistuksiaan tai menetelmiä turvallisen matkustamisen ja tapahtumajärjestämisen varmistamiseksi. Hallituksen hidastelu ja ilmeiset puutteet kokonaisvaltaisessa poikkeus-aikojen johtamisessa uhkaa jo tuhansia työpaikkoja ja yrityksiä — esimerkiksi lupaavasti kasvanut Lapin matkailualan ekosysteemi on jo henkitorissa. Matkailu- ja kulttuurialan osalta hallitus on tehnyt lupauksen, jota se ei ole onnistunut lunastamaan.

Hallituksen on myös käynnistettävä välittömästi valmistelu mahdollista toista aaltoa varten. Hallituksen on esiteltävä selkeä suunnitelma siitä, miten se aikoo toimia, jos toinen aalto aiheuttaa vastaavia yhteiskunnan sulkutoimia kuin ensimmäisen aallon aikana. Hallituksen on myös selvästi kerrottava, kuinka pitkään tuet jatkuvat. Edellisen valtiovarainministerin lupaus siitä, ettei yksikään yritys tule menemään konkurssiin koronaviruksen vuoksi, on liioittelua. Valmistelussa on huomioitava, ettei valtio voi tukea yrityksiä rajattomasti. Epidemia ei nykyisten arvioiden mukaan ole häviämässä nopeasti. Lopulta yritysten liiketoiminta sopeutuu uuteen tilanteeseen, mutta akuutin tilanteen aiheuttamat pysyvät vahingot on pystyttävä välttämään.

Hallituksen koronalisätuki ei kohdistu tarkoituksenmukaisesti sitä eniten tarvitseville

Kokoomus huomauttaa, että on perusteltua tukea työttömäksi tai lomautetuksi joutuneita henkilöitä, joiden toimeentulo on koronavirusepidemian takia heikentynyt, sekä sellaisia lapsiperheitä, joille koronavirusepidemia on aiheuttanut lisäkustannuksia. Asiantuntijakuulemisessa valiokunnassa on todettu, ettei ehdotettu korvaus kohdistu tarkoituksenmukaisesti näihin talouksiin. Tuki kohdistuu sellaisiin talouksiin, jotka saivat toimeentulotukea koronaepidemiasta riippumatta. Perustoimeentulotuen saajista merkittävä osa on yhden hengen talouksia, eikä tuki siten kohdistu pääasiallisesti lapsiperheisiin.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 1

Eduskunta edellyttää, että hallitus välittömästi valmistelee kriteeristön kustannustuen sisään, jossa huomioidaan rajoittamistoimien vaikutukset niille yrityksille ja toimialoille, joiden liiketoimintamallia kustannustuki ei huomioi, mutta jotka tosiasiallisesti ovat kärsineet merkittävästi koronaviruksen rajoitustoimenpiteistä, kuten matkailu- ja kulttuurialat.

Vastalauseen lausumaehdotus 2

Valiokunnan mietintö VaVM 15/2020 vp
Vastalause 2 kok

Eduskunta edellyttää, että hallitus uskottavalla tavalla varmistaa turvallisen ja helpon matkustamisen, jotta Lapin ja muun Suomen kasvava matkailuelinkeinon ekosysteemi selviää kriisistä.

Vastalauseen lausumaehdotus 3

Eduskunta edellyttää, että hallitus esittää suunnitelman, miten yritysten tukeminen järjestetään, jos epidemian toisen aallon hoitamiseksi on toteutettava laajoja yhteiskunnan sulukutoimenpiteitä.

Vastalauseen lausumaehdotus 4

Eduskunta edellyttää, että hallitus esittelee uskottavan suunnitelman julkisen talouden vakauttamiseksi, Suomen kilpailukyvyn parantamiseksi, yksityisten investointien nostamiseksi ja työllisyyden parantamiseksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 5

Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo viivyttämättä esitykset työllisyyttä lisäävistä uudistuksista, joiden työllisyyttä parantava vaikutus on vähintään 100 000 työllistä vuoteen 2025 mennessä.

Vastalauseen lausumaehdotus 6

Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo lakiesityksen, jolla mahdollistetaan reilu paikallinen sopiminen kaikissa yrityksissä.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että ehdotus vuoden 2020 viidenneksi lisätalousarvioksi hyväksytään valiokunnan mietinnön mukaisena ja

että edellä ehdotetut 6 lausumaa hyväksytään.

Helsingissä 24.9.2020

Timo Heinonen kok
Sanni Grahn-Laasonen kok
Sari Sarkomaa kok
Elina Lepomäki kok

**Valiokunnan mietintö VaVM 15/2020 vp
Vastalause 3 kd**

VASTALAUSE 3 kd

Yleisperustelut

Hallituksen viides lisätalousarvio vuodelle 2020 on luonteeltaan pääosin tekninen. Tässäkin yhteydessä Kristillisdemokraattinen eduskuntaryhmä muistuttaa, että hallitukselta odotetaan kattavia työllisyys- ja talouden vakauttamistoimia sekä rakenneuudistuksia jo tänä vuonna.

Vastalauseen lausumaehdotus 1

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy välittömästi toimeen kattavien ja vaikuttavien työllisyystoimien aikaansaamiseksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 2

Eduskunta edellyttää, että hallitus laatii suunnitelman julkisen talouden vakauttamiseksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 3

Eduskunta edellyttää, että hallitus aloittaa uusiutuvan energian tuotantotuen korjaamisen, sillä se nykymuodossaan aiheuttaa suuria ennakkoimattomia menoeriä valtion talouteen.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että ehdotus vuoden 2020 viidenneksi lisätalousarvioksi hyväksytään valiokunnan mietinnön mukaisena ja

että edellä ehdotetut 3 lausumaa hyväksytään.

Helsingissä 24.9.2020

Sari Essayah kd